

Aleksander
Wasiuta

Instrumenty ekonomiczne w polityce ekologiczno- -energetycznej państw Unii Europejskiej

Rozwój energetyki odnawialnej ma istotne znaczenie dla realizacji podstawowych celów polityki energetycznej Polski oraz całej Unii Europejskiej. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych zapewnia bowiem pozytywne efekty ekologiczne oraz przyczynia się do rozwoju regionów słabiej rozwiniętych. Szczególną uwagę temu zagadnieniu poświęca Unia Europejska, zachęcając wszystkie państwa członkowskie do prowadzenia przemyślanej i zgodnej z polityką zrównoważonego rozwoju polityki energetycznej.

Unia Europejska podjęła działania służące wzmocnieniu sektora energetyki odnawialnej już w latach 90. ubiegłego wieku. Szczególnie ważną rolę odegrała dyrektywa 2001/77/WE w sprawie wspierania produkcji energii elektrycznej wytwarzanej ze źródeł odnawialnych¹. Na podstawie tego dokumentu zobowiązano państwa członkowskie do przyjęcia krajowych celów określających udział odnawialnych źródeł energii (OZE) w zużyciu energii oraz do wprowadzenia świadectw pochodzenia energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych (tzw. zielone certyfikaty). Celem dyrektywy było doprowadzenie do tego, by w 2010 roku źródła odnawialne dostarczały 22% energii elektrycznej dostępnej na rynku europejskim.

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii jest jednym z kluczowych działań realizacyjnych polityki horyzontalnej Unii Europejskiej w zakresie ochrony klimatu, bezpieczeństwa energetycznego i ochrony środowiska. Ze względu na bardzo wysokie koszty budowy nowych elektrowni i elektrociepłowni, wykorzystujących

¹ Dyrektywa 2001/77/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 września 2001 roku w sprawie wspierania produkcji na rynku wewnętrznym energii elektrycznej wytwarzanej ze źródeł odnawialnych, „Official Journal”, L 283, 27/10/2001, P. 0033–0040.

odnawialne źródła energii, we wszystkich krajach członkowskich tworzone są specjalne systemy wsparcia dla inwestorów. Komisja Europejska przeznaczona na wsparcie budowy tego typu jednostek znaczące środki. Dwa lata po deklaracji madyckiej z 1994 roku przyjęła *Zieloną Księgę*, rozpoczynając tym samym dyskusję na temat proponowanej polityki i programu wdrażania tzw. czystej energii. Kolejnym dokumentem opracowanym przez Komisję była *Biała Księga – Energia dla przyszłości. Odnawialne źródła energii z 1997 roku*².

W grudniu 2008 roku przywódcy państw UE zatwierdzili obszerny pakiet działań służących zapobieganiu zmianom klimatu oraz zapewnieniu Europie niezawodnych i wystarczających dostaw energii. Pakiet ten, stanowiący najszerszej dotychczas zakrojoną reformę europejskiej polityki energetycznej, ma na celu zapewnienie UE pozycji światowego lidera w dziedzinie energii odnawialnej i technologii niskoemisyjnych. Unia zobowiązała się bowiem ograniczyć o 20% emitowane przez siebie ilości gazów cieplarnianych do 2020 roku (w porównaniu z rokiem 1990). Zamierza to osiągnąć przede wszystkim ograniczając zużycie energii i zwiększając wykorzystanie energii odnawialnej. Nowe środki pozwolą m.in. na uniezależnienie się w większym stopniu od importu ropy naftowej i gazu oraz pomogą chronić gospodarkę przed skutkami wzrostu cen energii i niepewnością co do stabilności dostaw. UE zamierza również wzmocnić swoje sieci energetyczne – linie elektryczne i rurociągi dostarczające energię elektryczną, gaz oraz ropę do domów i zakładów oraz wyposażyć je tak, aby mogły wykorzystywać odnawialne źródła energii, jak na przykład energię wiatru³.

Unia Europejska oraz Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) zalecają stosowanie w ochronie środowiska różnorodnych instrumentów ekonomicznych, pozwalających na realizację zasady „zanieczyszczający płaci” oraz umożliwiających osiągnięcie maksymalnych efektów ekologicznych przy ograniczonych wydatkach finansowych.

Do stosowanych aktualnie w krajach OECD i UE instrumentów ekonomicznych służących ochronie środowiska należą przede wszystkim:

- opłaty za emisję zanieczyszczeń do środowiska;
- opłaty za dokonywanie zmian w środowisku (w tym za wykorzystywanie zasobów naturalnych);
- opłaty za korzystanie z walorów przyrodniczych;
- kary za przekraczanie wymagań ochrony środowiska;
- ulgi, zwolnienia oraz zróżnicowania podatkowe i celne;
- subwencje dla przedsięwzięć proekologicznych;
- gwarancje kredytowe dla przedsięwzięć proekologicznych;
- ekologiczne opłaty produktowe;
- depozyty ekologiczne;

² W.M. Lewandowski, *Proekologiczne odnawialne źródła energii*, Warszawa 2007, s. 71.

³ *Bezpieczeństwo dostaw energii oraz jej racjonalne wykorzystanie*, http://europa.eu/pol/ener/index_pl.htm, dostęp: 03.2011 r.

- ubezpieczenia ekologiczne;
- handel pozwoleniami na emisję zanieczyszczeń⁴.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju oraz społecznej odpowiedzialności biznesu (*corporate social responsibility* – CSR) znajduje odzwierciedlenie w politykach i strategiach Unii Europejskiej oraz poszczególnych państw członkowskich, których rządy – promując zrównoważony rozwój gospodarczy – wprowadzają konkretne rozwiązania również do systemów podatkowych. Koncepcja CSR, jako sposób zarządzania firmą, w szczególności zwraca uwagę na uwzględnianie czynników społecznych, środowiskowych i energetycznych w praktyce biznesowej, jak również na aktywny dialog z otoczeniem biznesowym.

Prowadzenie społecznie odpowiedzialnego biznesu jest pewnego rodzaju odpowiedzialnością na dwa zjawiska. Pierwsze – rynkowe – wiąże się ze wzrostem świadomości społecznej zarówno klientów, jak i konsumentów, którzy coraz częściej zwracają uwagę na jakość produktu oraz dodatkowe elementy z nim związane. Są to m.in.: pochodzenie surowców, półproduktów, aspekty środowiskowe i energetyczne procesu jego wytwarzania czy świadczenia usługi. Drugie zjawisko ma związek z koniecznością reagowania przez biznes na wyzwania mające swoje źródło w koncepcji zrównoważonego rozwoju. Koncepcja ta stanowi podstawę unijnych regulacji, które zawarto w traktacie lizbońskim czy strategii *Europa 2020*, jak również jest szeroko uwzględniana w tworzeniu polityk i strategii w ramach Unii.

Pomimo iż CSR jest koncepcją dobrowolnego uwzględniania, nieuregulowaną wyraźnie przez przepisy prawa, to instytucje publiczne w niektórych krajach – mając na uwadze wynikające z jej zastosowania korzyści – stopniowo wprowadzają dodatkowe wymogi względem przedsiębiorstw w tym zakresie, a także oferują pewne formy wsparcia. Przykładem może być Hiszpania, w której na początku 2011 roku wprowadzono obowiązek składania raportów CSR przez duże przedsiębiorstwa. Jest to już kolejny – po Danii, Szwecji i Holandii – kraj należący do Unii Europejskiej, który zmusza firmy do przedstawiania wskaźników pozafinansowych (m.in. środowiskowych). Jednocześnie w Komisji Europejskiej prowadzone są dyskusje nad wprowadzeniem obligatoryjnego raportowania w tym zakresie przez przedsiębiorców we wszystkich państwach członkowskich. Niektóre kraje samodzielnie podejmują inicjatywy mające na celu promocję CSR. I tak na przykład w Polsce Prezes Rady Ministrów powołał rządowy Zespół ds. Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw, a w Niemczech uchwalono *Narodową Strategię CSR*.

Jednym z narzędzi determinowania zachowań przedsiębiorstw, stosowanym przez administrację państwową, jest system podatkowy. To mechanizm, za pomocą którego rządy mają możliwość promowania pewnych rozwiązań i ograniczania innych, stymulowania określonych zachowań czy też decydowania o kierunku rozwoju poszczególnych dziedzin i branży. Korzystając z możliwości wykorzystania narzędzi systemu podatkowego i jednocześnie mając na uwadze korzyści wyni-

⁴ M. Sobiecki, *Instrumenty ekonomiczne stosowane w ochronie środowiska w Polsce i w innych krajach*, <http://environet.eu/pub/pubpol/instrume.htm>, dostęp: 09.2007 r.

kające z uwzględniania CSR w działalności przedsiębiorstw, instytucje publiczne tworzą konkretne zachęty podatkowe, wspierające prowadzenie biznesu w sposób odpowiedzialny.

Podatki o charakterze ekologicznym stanowią ok. 1,5% całości podatków w UE. Tylko w niektórych krajach, jak na przykład w Holandii czy Danii, sięgają 5%. Jeżeli jednak uwzględnimy opodatkowanie nośników energii, wówczas okaże się, że podatki o charakterze ekologicznym stanowią 5,2% całości podatków w Europie Zachodniej, przy czym w niektórych krajach sięga nawet 10%. W latach 70. i 90. XX wieku udział opodatkowania pracy zwiększył się (do ok. 50% całości podatków), kapitału zmniejszył się (do ok. 20%), a podatków ekologicznych pozostał na relatywnie stabilnym poziomie. W ostatnich latach w wielu krajach europejskich wprowadzono – lub zamierza się wprowadzić – nowe podatki ekologiczne w ramach reformy podatkowej (zob. tabela 1). Szczególne postępy w tym zakresie odnotowano w krajach skandynawskich, Holandii i Niemczech⁵. Przykłady innych podatków ekologicznych obejmują:

- podatki związane z zakupem i użytkowaniem samochodów;
- opłaty nakładane na linie lotnicze w związku z generowanym hałasem;
- podatek od niszczących warstwę ozonową chlorofluorowęglowodorów (CFC) w USA, Danii i Australii;
- opłaty za produkty jednorazowe (maszynki do golenia, torby plastikowe, aparaty fotograficzne) w Belgii, Danii i Islandii;
- opłaty za opakowania bezzwrotne (puszki, butelki) w Belgii, Danii, Finlandii, Norwegii i Szwecji;
- opłaty za wydobycie piasku i żwiru w Danii;
- opłaty za billboardy we Francji⁶.

Coraz częściej wprowadza się także instrumenty podatkowe mające zachęcić do inwestycji proekologicznych. Liczne przykłady obejmują m.in.: ulgi inwestycyjne przy zakupie urządzeń redukujących poziom emitowanych zanieczyszczeń, ulgi podatkowe przy produkcyjnym zagospodarowaniu odpadów, zwolnienia podatkowe za wykorzystanie energii słonecznej i geotermalnej itp.

Wprowadzanie podatków ekologicznych w krajach OECD, pomimo ich wielu zalet i skuteczności, niekiedy napotyka jednak na silny opór polityczny.

Analizując najnowsze działania państw w zakresie zarządzania środowiskowego i energetycznego, mające na celu minimalizację negatywnego wpływu na środowisko naturalne, wprowadzanie nowych technologii, badanie ryzyk środowiskowych oraz edukację ekologiczną pracowników, a także pozostałych interesariuszy, począwszy od dostawców, a na klientach i konsumentach skończywszy, można stwierdzić, że szczególnie działania środowiskowe powinny być objęte współpracą pomiędzy sektorem biznesowym i administracją. Unia Europejska zachęca firmy do wprowadzania dobrowolnych standardów środowiskowych, m.in. wspólnotowego

⁵ *Podatki ekologiczne w krajach OECD*, <http://www.zb.eco.pl/zb/112/ekonomia.htm>, dostęp: 01.1998 r.

⁶ Tamże.

Tabela 1. Niektóre podatki ekologiczne stosowane w państwach europejskich od 1998 roku

Instrument	Kraj	Skuteczność
Podatek siarkowy	Szwecja	Zawartość siarki w paliwach zmalała o 40% w ciągu 2 lat.
Podatek od emisji CO ₂	Norwegia	Spadek emisji o 3–4% w ciągu 2–3 lat. Przed wprowadzeniem podatku obserwowano trend wzrostowy.
Opłaty za odpady	Dania	W ciągu 8 lat ilość śmieci poddanych procesom recyklingu zwiększyła się z 21% do 50% ogółu odpadów.
Zróżnicowane opodatkowanie paliw bezołowiowych	Szwecja	W ciągu 7 lat benzyny bezołowiowe wyparły z rynku tradycyjne etyliny.
Zróżnicowane opodatkowanie „czystego” oleju napędowego	Szwecja	Zmniejszenie emisji związków siarki o 75–95%.
Opłaty za odpady toksyczne	Dania	Ilość toksycznych odpadów zmniejszyła się w ciągu 2–3 lat co najmniej o 15%.
Opłaty za emisję NO _x	Szwecja	Redukcja emisji tlenków azotu o 35% w ciągu 2 lat.
Opłaty za nawozy sztuczne zawierające fosfor i azot	Szwecja	Część szerszego programu reformy rolnictwa. Redukcja zużycia fosforu o 50% w ciągu 8 lat.
Opłaty za zanieczyszczanie wody	Holandia	W ciągu 16 lat redukcja ścieków przemysłowych o 80%.
Opłaty za odbiór śmieci z gospodarstw domowych	Holandia	Redukcja śmieci o 10–20%.
Opłaty za sprzedawane akumulatory	Szwecja	Poziom zbiórki zużytych akumulatorów 90–95%.

Źródło: <http://www.zb.eco.pl/zb/112/ekonomia.htm>, dostęp: 01.2008 r.

systemu ek zarządzania i audytu (*Eco-Management and Audit Scheme* – EMAS)⁷. Powszechną praktyką jest już posiadanie przez przedsiębiorstwa certyfikacji zgodnej z normą ISO 14001. Wiele państw – oprócz narzucania na przedsiębiorstwa obligatoryjnych przepisów i regulacji – zachęca do podejmowania dodatkowych, dobrowolnych działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego.

Mówiąc o zachętach podatkowych na innowacje i inwestycje w obszarze ochrony środowiska, można przytoczyć następujące przykłady tego typu działań:

- Hiszpania wprowadziła ulgę podatkową w wysokości 8% wartości inwestycji na środki trwałe przeznaczone na ochronę środowiska, które są objęte zakresem programów lub umów z odpowiednimi organami administracji, wydającymi certyfikaty uprawniające do prowadzenia inwestycji. Dotyczą one m.in.:

⁷ System ek zarządzania i audytu jest wspólnotowym, dobrowolnym instrumentem, potwierdzającym ciągłe doskonalenie efektywności ekologicznej (środowiskowej) w organizacjach. Podmioty zarejestrowane w EMAS działają w pełni zgodnie z prawem, posiadają funkcjonujący system zarządzania środowiskowego oraz komunikują efekty swojej działalności środowiskowej poprzez publikowanie niezależnie zweryfikowanej deklaracji środowiskowej.

- urządzeń obniżających hałas, zmniejszających zanieczyszczenie powietrza, wód powierzchniowych, podziemnych oraz morskich, jak również służących redukcji, odzyskaniu lub unieszkodliwianiu pozostałości przemysłowych.
- We Francji ulgi podatkowe objęły działalność badawczo-rozwojową związaną z inwestycjami lub wdrożeniem innowacji środowiskowych w wysokości 30% wydatków ponoszonych przez już istniejące przedsiębiorstwa oraz 35–40% dla nowych firm. Polegają one na odliczeniu wydatkowanych na prace badawczo-rozwojowe kwot od podatku dochodowego w ciągu kolejnych trzech lat podatkowych.
  - W Belgii istnieje ulga podatkowa w wysokości 80% nakładów zainwestowanych na nabycie patentu przy spełnieniu określonych warunków (np. centrum badawcze prowadzące prace nad rozwojem nowej technologii powinno wykazywać się odpowiednim stopniem niezależności, tzn. stanowić odrębną linię biznesową). Ulga ta może być przyznana firmom bez względu na rodzaj formy prawnej, jak i sektor, w ramach którego prowadzą działalność.
  - Grecja premiuje zakłady produkcyjne, które ponoszą koszty na rzecz zmniejszenia wpływu prowadzonej działalności na środowisko. Tego rodzaju przedsiębiorstwa upoważnione są do obniżenia podstawy opodatkowania o 50% wartości takich wydatków.

W Polsce przedsiębiorcy będący podatnikami CIT/PIT mają możliwość odliczenia od podstawy opodatkowania do 50% kwoty wydanej na nabycie nowej technologii, przy czym definiuje się ją jako wiedzę technologiczną w postaci wartości niematerialnych i prawnych (w szczególności wyniki badań i prac rozwojowych), która umożliwia wytwarzanie nowych, udoskonalonych wyrobów lub usług i która nie jest stosowana na świecie przez okres dłuższy niż ostatnich pięć lat. Stan ten potwierdza opinia niezależnej od podatnika jednostki naukowej w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 roku o zasadach finansowania nauki⁸. Zaliczyć do tego trzeba wyniki badań i prac rozwojowych, dzięki którym możliwe staje się wytworzenie nowych usług i towarów, a także różnego typu licencje na użytkowanie technologii. Przez nabycie nowej technologii rozumie się uzyskanie praw – w drodze umowy o ich przeniesienie – do wiedzy technologicznej oraz korzystanie z nich. Firmy prowadzące działalność gospodarczą na terenie Polski mogą skorzystać również z zachęt podatkowych przewidzianych dla centrów badawczo-rozwojowych. Przedsiębiorca niebędący instytutem badawczym, ale prowadzący badania lub prace rozwojowe, może otrzymać status centrum badawczo-rozwojowego po spełnieniu warunków przewidzianych w przepisach prawa⁹, a następnie – już jako takie centrum – z comiesięcznego odpisu, wynoszącego nie więcej niż 20% przychodów uzyskanych w danym miesiącu, może tworzyć fundusz innowacyjności. Tego rodzaju ośrodki zwolnione są z płacenia podatków: od nieruchomości, rolnego oraz leśnego.

⁸ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 roku o zasadach finansowania nauki, Dz.U. Nr 96, poz. 615.

⁹ Podstawa prawna: art. 17–21 ustawy z dnia 30 maja 2008 roku o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej, Dz.U. Nr 116, poz. 730.

Kraje, takie jak: Hiszpania, Francja, Finlandia, nie premiuja przedsiębiorców inwestujących w nowe technologie w zakresie ochrony środowiska. Inne spośród analizowanych państw przewidują różnego rodzaju zachęty w tym obszarze. Wielka Brytania wprowadziła podwyższone stawki amortyzacji podatkowej na inwestycje w wybrane „zielone” technologie, tj. energooszczędne urządzenia oraz instalacje. Grecja natomiast stosuje dotacje na nowe technologie o innowacyjnych zastosowaniach, których celem jest ochrona środowiska i energooszczędność w wysokości nieprzekraczającej 50% kwalifikowanych wydatków inwestycyjnych. Dotacja może być łączona z ulgami podatkowymi, które różnią się w zależności od wielkości inwestycji i regionu, w którym technologie te mają być wykorzystywane.

O ile w systemach fiskalnych wielu państw znajduje się szereg zachęt do wprowadzania innowacyjnych linii technologicznych, o tyle tylko w Grecji przedsiębiorcy mogą liczyć na zwolnienie z podatku CIT w przypadku inwestycji w nowe produkty. Rozwiązanie to dotyczy zysków pochodzących ze sprzedaży artykułów, które posiadają międzynarodowy patent, zarejestrowany na przedsiębiorstwo ubiegające się o daną preferencję podatkową. Sytuacja ta ma zastosowanie również w odniesieniu do usług, których świadczenie związane jest z wykorzystaniem takiego odkrycia.

Niektóre spośród analizowanych krajów przewidują zachęty podatkowe na prowadzenie recyklingu lub odzysku opakowań. W Belgii przedsiębiorcy mogą korzystać z 3% ulgi inwestycyjnej na zakup opakowań wielokrotnego użytku, przykładowo poprzez odliczenie wydatków przeznaczonych na nabycie urządzeń służących do ich produkcji. W Grecji środki przeznaczone na recykling mogą stanowić koszt podatkowy. Ponadto wytyczne ministerstwa wprost wskazują na prawo do odliczenia w ramach rozliczenia CIT opłat ponoszonych przez przedsiębiorstwa z wybranych gałęzi przemysłu (np. farmaceutycznej) na rzecz organizacji zajmujących się odzyskiem opakowań.

System podatkowy w Polsce – podobnie jak w Hiszpanii, Francji, Norwegii, Finlandii, Rumunii i Grecji – nie przewiduje żadnych ulg dla przedsiębiorców inwestujących w bardziej ekologiczny park samochodowy. W Wielkiej Brytanii możliwa jest jednorazowa amortyzacja podatkowa dla pojazdów napędzanych elektrycznie (podatnicy stosują 100% stawkę amortyzacji w pierwszym roku oddania pojazdów do użytkowania). Pracownicy nie płacą podatku od samochodów elektrycznych zapewnianych przez pracodawcę oraz wnoszą obniżony podatek od samochodów hybrydowych i pojazdów o niższej emisji CO₂. Również Belgia wprowadziła zachętę podatkową na zakup samochodów z silnikiem elektrycznym, wyrażoną w stałej kwocie określonej w wewnętrznych regulacjach. Ulgą jest wyższa dla samochodów z określoną w przepisach optymalną emisją CO₂ i wynosi między 50 a 100% (samochody z silnikiem wysokoprężnym z emisją 60g CO₂/ km lub mniejszą upoważniają do 100% ulgi, podczas gdy emitujące 195g CO₂/ km lub więcej dają prawo do 50% ulgi). Koszty oleju napędowego podlegają odliczeniu w 75%. Niższy jest także podatek od emisji CO₂ dla samochodów firmowych z optymalną

emisją tej substancji. Koszt zakupu pojazdu w ogóle nieemitującego dwutlenku węgla do atmosfery upoważnia nawet do 120% ulgi.

Na początku marca 2011 roku w Polsce została uchwalona ustawa o efektywności energetycznej¹⁰, która stanowi wdrożenie regulacji unijnych określonych dyrektywą nr 2006/32/WE w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych. Ustawa wprowadza system białych certyfikatów, zgodnie z którymi przedsiębiorstwa sprzedające energię elektryczną, ciepło i gaz odbiorcom końcowym będą corocznie przedstawiać Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki świadectwa efektywności energetycznej, stanowiące dowód wykonania przedsięwzięć efektywnościowych w określonym zakresie lub zamiast tych świadectw wносить opłatę zastępczą. Aby uzyskać takie dokumenty firma będzie musiała dokonać zmian we własnej działalności, a także kupować je od innych jednostek, które zrealizują projekty służące poprawie efektywności energetycznej, tj. izolacja instalacji przemysłowych, przebudowa lub remont budynków, modernizacja oświetlenia, lokalnych sieci ciepłowniczych, lokalnych źródeł ciepła i innych.

W Polsce podatnicy PIT mogą być zwolnieni z tego podatku na podstawie premii termomodernizacyjnej¹¹. Przysługuje ona inwestorowi na spłatę części kredytu zaciągniętego na termomodernizację, jeśli z audytu energetycznego wynika, że w rezultacie realizacji przedsięwzięcia nastąpi zmniejszenie zużycia energii. Premia ta wynosi 20% wykorzystanego kredytu, nie więcej jednak niż 16% kosztów poniesionych na realizację przedsięwzięcia termomodernizacyjnego i dwukrotność przewidywanych rocznych oszczędności kosztów energii, ustalonych na podstawie audytu energetycznego. Nie może być ona łączona z otrzymaniem dotacji ze środków Unii Europejskiej. Belgia wprowadziła ulgę inwestycyjną dla wszystkich przedsiębiorstw na projekty wspomagające oszczędność energii. Polega ona na odliczeniu od podatku 15,5% wartości nabytych aktywów (w roku ich zakupu lub w kolejnych latach).

W Grecji koszty poprawy wydajności ekologicznej budynków stanowią koszt uzyskania przychodu. Ulga ta dotyczy m.in. wydatków na instalację słonecznego systemu grzewczego, zastąpienie centralnego ogrzewania systemem gazowym czy dodatkową izolację grzewczą. Mogą z niej korzystać zarówno właściciele budynków, jak i najemcy, którzy dokonują odliczenia poniesionych kosztów przez okres trwania najmu. Kraje, takie jak: Hiszpania, Francja, Wielka Brytania, Norwegia, Finlandia i Rumunia, nie posiadają zachęt podatkowych wspierających działania zmierzające do poprawy efektywności energetycznej budynków.

Analizując ulgi podatkowe dla firm korzystających z odnawialnych źródeł energii, warto zaznaczyć, że w Polsce funkcjonuje ulga inwestycyjna w podatku rolnym, która polega na odliczeniu od należnego podatku od gruntów położonych na terenie gminy, w której została dokonana inwestycja, wydatków poniesionych z tytułu zakupu i zain-

¹⁰ Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 roku o efektywności energetycznej, Dz.U. Nr 94, poz. 551.

¹¹ Ustawa z dnia 21 listopada 2008 roku o wspieraniu termomodernizacji i remontów, Dz.U. Nr 223, poz. 1459.

stalowania urządzeń wykorzystywanych na cele produkcji naturalnych źródeł energii¹². Wysokość odliczenia nie może przekroczyć 25% udokumentowanych rachunkami nakładów inwestycyjnych, ulga nie może też być stosowana dłużej niż przez piętnaście lat. Podatnikom podatku akcyzowego przysługuje zwolnienie z akcyzy energii elektrycznej wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii na podstawie dokumentu potwierdzającego umorzenie świadectwa pochodzenia energii¹³. Również ustawodawstwo innych państw przewiduje określone zachęty w tym obszarze¹⁴. W wybranych regionach Hiszpanii funkcjonuje ulga podatkowa na wykorzystanie „zielonej” energii. I tak na przykład w Madrycie właściciel budynku mieszkalnego, który zainwestował w instalację wykorzystującą energię słoneczną, może pomniejszyć swoje zobowiązanie podatkowe z tytułu podatku od nieruchomości nawet o 25%.

W Finlandii podatek akcyzowy od paliw ciekłych jest nakładany na niektóre oleje mineralne. W praktyce najważniejszymi produktami podlegającymi opodatkowaniu są paliwa motorowe i oleje używane do celów komercyjnych lub grzewczych oraz jako ciężki olej opałowy. Podatek akcyzowy na paliwa ciekłe uwzględnia zarówno aspekt energetyczny, jak i emisję dwutlenku węgla oraz zanieczyszczenie lokalnego środowiska, które ma negatywny wpływ na ludzkie zdrowie. Podatek akcyzowy na paliwa ciekłe zawiera komponent energetyczny oraz komponent CO₂. Jego wysokość zależy od tego, w jakim stopniu dany olej jest nieszkodliwy dla środowiska.

Dodatkowe zachęty podatkowe związane z ochroną środowiska w przedsiębiorstwach wprowadzono w Norwegii, gdzie funkcjonuje podatek leśny, który pobierany jest przy sprzedaży wszystkich gatunków drewna. Celem tego instrumentu jest pomoc właścicielom w pozyskaniu środków finansowych na zrównoważony rozwój lasów. Pieniądże są zwracane po przedstawieniu faktur potwierdzających wydatki. Poniesione koszty są – co do zasady – opodatkowane, jednak tylko ich część, wydana zgodnie z przeznaczeniem podatku leśnego, jest księgowana jako przychód, pozostała zaś jest wolna od podatku¹⁵.

Głównymi przeszkodami we wprowadzeniu danych instrumentów są:

- obawy o pogorszenie konkurencyjności poszczególnych gałęzi gospodarki na rynku globalnym;
- rozbieżności pomiędzy krajami członkowskimi, co do celów, zakresu i siły podatków ekologicznych;
- obawy o niestabilność systemu podatkowego (wobec trudnej do przewidzenia reakcji gospodarki na radykalne bodźce);
- konflikt z istniejącym systemem dotacji.

¹² Ustawa z dnia 15 listopada 1984 roku o podatku rolnym, Dz.U. Nr 52, poz. 268; Dz.U. Nr 136, poz. 969.

¹³ Ustawa z dnia 23 stycznia 2004 roku o podatku akcyzowym, Dz.U. Nr 29, poz. 257; Dz.U. z Nr 68, poz. 623; Dz.U. Nr 160, poz. 1341; Dz.U. Nr 169, poz. 1199; Dz.U. Nr 99, poz. 666; Dz.U. Nr 118, poz. 745; Dz.U. Nr 145, poz. 915.

¹⁴ *Ulgi podatkowe a działania CSR*, www.egospodarka.pl/70892,Ulgi-podatkowe-a-dzialania-CSR,1,39,1.html, dostęp: 09.2011 r.

¹⁵ *Efektywność energetyczna – narzędzie do realizacji CSR w zakresie ochrony środowiska*, <http://aesco.com.pl>, dostęp: 09.2011 r.

Rosnące zainteresowanie podatkami ekologicznymi, potwierdzona w wielu wypadkach ich skuteczność oraz coraz powszechniejsza krytyka zbyt wysokiego opodatkowania pracy dobrze wróżą sukcesowi ekologicznej reformy podatkowej XXI wieku.

Na potrzeby badania skuteczności różnego rodzaju podatków o charakterze ekologicznym zostały one pogrupowane w trzy kategorie, biorąc pod uwagę ich główne cele:

- podatki o charakterze opłat za korzystanie ze środowiska, mające na celu pokrycie przez użytkownika pełnych kosztów zewnętrznych (*cost-covering charges*);
- podatki zaprojektowane dla stworzenia zachęt do zmiany zachowań konsumentów i producentów (*incentive taxes*);
- podatki, których głównym celem jest wzrost dochodów budżetowych (*fiscal environmental taxes*) – są one trzonem postulowanej ekologicznej reformy podatkowej.

W wielu przypadkach obserwujemy równoległe wypełnianie tych funkcji przez dany rodzaj podatku¹⁶.

Można wymienić szereg zalet podatków ekologicznych. Są one:

- szczególnie efektywnymi instrumentami tzw. internalizacji kosztów zewnętrznych – w krajach Unii Europejskiej koszty zewnętrzne transportu drogowego szacuje się na 4,2% PNB, a dzięki podatkom ekologicznym ceny produktów i usług uwzględniają prawdziwe koszty zużytych lub zniszczonych wskutek ich produkcji zasobów środowiska;
- praktyczną metodą realizacji postulatu „zanieczyszczający płaci” (*polluter pays principle*);
- zachętą dla konsumentów i producentów do zmiany ich zachowań na takie, które pozwolą efektywniej wykorzystywać zasoby środowiska;
- czynnikiem, który może skutecznie sprzyjać innowacjom technologicznym i organizacyjnym oraz stymulować zmiany strukturalne;
- bodźcem wzmacniającym działanie narzędzi administracyjnych służących ochronie środowiska;
- czynnikiem zwiększającym przychody budżetu, które mogą zostać wykorzystane na redukcję opodatkowania pracy, działalności gospodarczej i lokat kapitałowych, a więc stawek podatków dochodowych i ubezpieczeń społecznych;
- skutecznym sposobem ograniczania zanieczyszczeń z rozproszonych źródeł ich emisji, np. transportu samochodowego i lotniczego, odpadów komunalnych, nawozów i pestycydów¹⁷.

Podatki ekologiczne przynoszą generalnie lepsze efekty niż analogiczne metody administracyjne (typu *command and control*). W przeciwieństwie do tych ostatnich

¹⁶ Podatki ekologiczne w krajach OECD, „Zielone Brygady” 1998, nr 10 (112), s. 26.

¹⁷ Podatki ekologiczne w krajach OECD, www.zb.eco.pl/zb/112/ekonomia.htm, dostęp: 01.1998 r.

pozostawiają duży margines swobody w wyborze działań dostosowawczych, lepiej też optymalizują koszty względem korzyści środowiskowych. Podatki te odpowiadają też na postulat ograniczania ryzyka w warunkach niepewności (*precautionary principle*). Nawet jeżeli nie wiemy na pewno, że na przykład efekt cieplarniany lub zanikanie warstwy ozonowej mogą w przyszłości doprowadzić do ogólnosiwiatowej katastrofy, zwykła ostrożność nakazywałaby ograniczenie działań mogących przyspieszyć intensywność negatywnych procesów w atmosferze ziemskiej.

W Polsce przeważają opłaty odprowadzane na fundusze celowe, natomiast w krajach zachodnich powszechniejsze są raczej podatki ekologiczne (odprowadzane do budżetu centralnego lub terenowego). Ponadto różnice występują w rodzaju obowiązujących opłat – w Polsce są to przede wszystkim opłaty za emisję, a na Zachodzie przeważają opłaty produktowe (uzależnione od zawartości toksyn w paliwach i wyrobach)¹⁸.

Oprócz zjawiska mieszania pojęć „podatku” i „opłaty”, występują też niekiedy nieporozumienia dotyczące kar o charakterze ekologicznym. Opłaty ekologiczne są naliczane za emisję zanieczyszczeń i inne formy korzystania ze środowiska w granicach pozwoleń wodno-prawnych i decyzji administracyjnych (norm emisji) Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego (lub starostwa). Są one wliczane w ciężar kosztów podmiotu gospodarczego i odprowadzane na fundusze celowe (np. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – NFOŚiGW). Natomiast kary pieniężne są naliczane za przekroczenia norm emisji i innych pozwoleń, bez względu na straty gospodarcze w środowisku naturalnym. Stanowią zatem element rachunku wyników: jako strata nieuzasadniona zmniejszają zysk, zwiększając podstawę opodatkowania podatkiem dochodowym. Z kolei odszkodowania ekologiczne są wypłacane w ramach odpowiedzialności cywilnej za wymierne i udowodnione szkody spowodowane przez emisję zanieczyszczeń itp., bez względu na przestrzeganie norm stężenia zanieczyszczeń i ich emisji¹⁹.

Postuluje się rozszerzenie, modyfikację bądź wprowadzenie następujących nowych rozwiązań:

- zróżnicowania podatkowe i celne, prowadzące do większego obciążenia towarów o niekorzystnym wpływie na środowisko (np. samochodów bez katalitycznych dopalaczy węglowodorów, benzyny ołowiowej) bądź nieobjętych atestacją ekologiczną, przy czym sprawą pilną jest przywrócenie większej dostępności ulg podatkowych z tytułu inwestycji proekologicznych;
- depozyty wprowadzane w obrocie towarami, substancjami i opakowaniami szczególnie uciążliwymi dla środowiska (np. kaucja wpłacana na okres transportu niebezpiecznych chemikaliów) oraz tzw. zastawy ekologiczne, czyli kaucje płacone przed podjęciem działalności związanej z ryzykiem

¹⁸ www.mos.gov.pl/2materialyinformacyjne/opracowania/instr_ekonom/4analiza.html, dostęp: 08.2007 r.

¹⁹ www.mos.gov.pl/2materialyinformacyjne/opracowania/instr_ekonom/4analiza.html, dostęp: 08.2007 r.

awarii lub katastrofy (w razie wystąpienia negatywnych skutków stają się one źródłem finansowania rekultywacji i odszkodowań);

- system kompensat za szkody zdrowotne spowodowane zanieczyszczeniem środowiska – funkcjonuje w Japonii od 1974 roku i w Indiach od 1990 roku, a jego istota polega na stworzeniu możliwości prawnych i warunków ekonomicznych do wypłacania odszkodowań ofiarom chorób wywołanych skażeniem środowiska lub rodzinom zmarłych na te choroby;
- system rekompensat za dostosowanie się do wymogów ochrony środowiska, np. za rezygnację ze stosowania chemicznych środków ochrony roślin;
- ubezpieczenia od ryzyka ekologicznego, głównie od skutków awaryjnego zanieczyszczenia środowiska, których pozytywną stroną jest obligatoryjny przegląd urządzeń ochronnych przez specjalistów z agencji ubezpieczeniowej, natomiast negatywną – zmniejszenie czujności przedsiębiorstw w zakresie bezpieczeństwa ekologicznego²⁰.

Jak już wspomniano, jeden z daleko idących projektów polskiego Ministerstwa Ochrony Środowiska dotyczy opłaty produktowej w formie narzutu na paliwa, czyli dodatkowej opłaty za dwutlenek siarki zawarty w paliwie. Ostatnio w Akademii Ekonomicznej w Krakowie opracowano nowy projekt tego narzutu, który zastępowałby opłatę za emisję dwutlenku siarki opłatą produktową za siarkę zawartą w paliwie. Podstawą obciążenia opłatą byłaby siarka zawarta w węglu kamiennym i brunatnym według jej wagi (stawka za 1 kg) oraz w oleju opałowym według jej procentowej zawartości (stawka od 0,1% S w 1 m³). Gaz ziemny i źródła odnawialne nie zostałyby nią obłożone. Zwolnieniami proponuje się objąć eksport oraz zużycie pozaenergetyczne. Opłata nakładana byłaby na producentów i bezpośrednich importerów paliw bądź na ich dystrybutorów i odprowadzana na fundusz celowy (NFOŚiGW), przy czym zakłada się zwrot opłat producentom, którzy udowodnią redukcję siarki w paliwie lub emisji dwutlenku siarki.

Jednym z ważniejszych instrumentów ekonomicznych o charakterze przyszłościowym są uprawnienia zbywalne, stanowiące podstawę tzw. handlu emisjami. Jak już podkreślono, instrument ten oznacza sprzedaż (rynek) praw do emisji zanieczyszczeń środowiska, przyznawanych określonej liczbie przedsiębiorstw w formie odpłatnych certyfikatów ekologicznych. Istotą tego systemu jest wyznaczenie dla danego obszaru dopuszczalnej wielkości emisji i sprzedaż, a właściwie handel prawami do tej emisji. Omawiana koncepcja praw zbywalnych – wdrożona w USA – ma wielu zwolenników w Europie Zachodniej, a także w Polsce, zwłaszcza od czasu wprowadzenia gospodarki rynkowej (drugim warunkiem jest rozwinięty monitoring ekologiczny), gdyż motywuje do realizacji efektywnych przedsięwzięć ochronnych. Praktyczne doświadczenia są tu jednak nadal skromne, choć specjaliści twierdzą, że z punktu widzenia polityki ekologicznej jest to najtańszy sposób zmniejszenia emisji zanieczyszczeń środowiska naturalnego²¹.

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże.

W systemie uprawnień zbywalnych każde źródło musi początkowo otrzymać pozwolenie na dopuszczalną emisję. Władza publiczna wydaje dokładnie tyle pozwoleń dla całej grupy źródeł, ile ma wynosić ogólna dozwolona emisja. Przedsiębiorstwa mogą sobie wzajemnie odstępować niewykorzystane uprawnienia. Zanieczyszczający o niższych kosztach redukcji emisji będą próbowali emitować mniej niż wynosi przyznane im pozwolenie i sprzedawać nieużyte certyfikaty innym, droższemu zanieczyszczającemu. Będą ze sobą handlować tak długo, jak długo będą istniały różnice w krańcowych kosztach redukcji emisji. Po ich eliminacji rynek uprawnień osiągnie równowagę przy cenie równej ostatecznemu kosztowi dla wszystkich źródeł. W ten sposób handel emisjami automatycznie osiągnie spełnienie warunku minimalizacji kosztów – zrównania krańcowych kosztów redukcji emisji pomiędzy poszczególnymi źródłami.

W zasadzie polska tradycja instrumentów administracyjnych i ekonomicznych pozwala na stosunkowo proste wprowadzenie zbywalności indywidualnych decyzji (pozwoleń) emisyjnych. Odstępowność uprawnień wydaje się być dosyć logicznym rozszerzeniem obecnego procesu „zezwalania” na emisję. Pomimo tego i mimo zainteresowania tym instrumentem, dotychczasowe próby jego zastosowania odbiegały znacznie od handlu uprawnieniami do emisji w pełnym tego słowa znaczeniu. Polska ma jednak za sobą doświadczenia w tej dziedzinie przewyższające praktykę większości krajów OECD (np. tak zwany chorzowski klosz)²². Od niedawna można zaobserwować znaczne zainteresowanie uprawnieniami zbywalnymi w Europie, zwłaszcza w kontekście rozwiązywania międzynarodowych problemów ekologicznych, takich jak kwaśne deszcze (SO₂) oraz efekt szklarniowy (CO₂).

W Polsce dobrze rozwinięty jest system opłat za korzystanie ze środowiska oraz powiązana z nim struktura funduszy celowych (Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz fundusze wojewódzkie, powiatowe i gminne). W Europie Zachodniej powszechniejsze są natomiast podatki ekologiczne (odprowadzane do budżetu) oraz opłaty produktowe, płacone przez użytkowników, a także opłaty depozytowe, stosowane w obrocie towarami, substancjami i opakowaniami szczególnie uciążliwymi dla środowiska. W przypadku wystąpienia negatywnych skutków opłaty depozytowe oraz tzw. zastawy ekologiczne – czyli kaucje płacone przed podjęciem działalności gospodarczej związanej z ryzykiem ekologicznym – stają się źródłem finansowania rekultywacji i odszkodowań. Przewiduje się, że także w Polsce upowszechnią się zarówno opłaty produktowe, jak i depozytowe²³.

Również ulgi w podatku dochodowym z tytułu inwestycji w ochronie środowiska oraz w podatku od towarów i usług z tytułu wykorzystania odpadów i regeneracji wyrobów są dość skromne. Ustawa o odpadach²⁴ wprowadziła (art. 65 i 66) do przepisów ustaw o podatku dochodowym od osób prawnych oraz od osób fizycznych preferencje podatkowe dotyczące m.in. gospodarczego wykorzystania odpa-

²² *Analiza bodźcowych podatków proekologicznych w wybranych krajach zachodnich i możliwość ich wprowadzenia w Polsce*, red. J. Famielec, Kraków 2003, s. 78.

²³ Tamże.

²⁴ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku o odpadach, Dz.U. Nr 185, poz. 1243.

dów oraz działalności związanej z ich zbiórką, skupem i segregacją. Od 1995 roku obowiązuje podatek akcyzowy od opakowań z tworzyw sztucznych, który jest pobierany jednorazowo i dlatego stymuluje stosowanie opakowań zwrotnych. Podatek ten jest płacony przez producentów i importerów. Wpływy w wysokości ok. 200 mln złotych rocznie zasilają budżet (w przypadku zamiany tego podatku na opłatę powstałoby dodatkowe źródło dla funduszu ekologicznego)²⁵.

Analizując przepisy prawne oraz instrumenty ekonomiczne stymulujące ochronę środowiska w Polsce i w Unii Europejskiej, można uogólnić, że rozwiązania polskie niewiele odbiegają od zachodnich. Trzeba jednak podkreślić, iż w niektórych przypadkach polskie normatywy są bardziej tolerancyjne, a certyfikacja i atestacja ma węższy zakres i jest mniej powszechna. Rozbieżności te są jednak usuwane. W szczególności coraz więcej przedsiębiorstw włącza się do programu *Czysta produkcja* oraz międzynarodowych systemów jakości produkcji ISO 9000 i ochrony środowiska ISO 14000. Nowa ustawa o ochronie środowiska naturalnego zaostroi wymagania, m.in. przez przyjęcie unijnych koncepcji (dyrektyw): najlepszej dostępnej technologii (BAT), niepociągającej nadmiernych kosztów (BATNEEC) oraz zintegrowanych pozwoleń ekologicznych (IPPC). Co się tyczy instrumentów ekonomicznych, to w krajach UE zakres subwencjonowania przedsięwzięć ochronnych jest – zaskakująco – szerszy niż w Polsce. Zadania harmonizacji są więc w tej dziedzinie znacznie skromniejsze, chociaż nowego spojrzenia wymaga godzenie reguły „zanieczyszczający płaci” z zasadami pomocy publicznej.

Podsumowując powyższe ustalenia, trzeba podkreślić, że od początku lat 90. XX wieku Polska dokonała imponującego postępu w ochronie środowiska, osiągając większość założonych celów w tej dziedzinie i ograniczając zależność wzrostu gospodarczego od szeregu typów presji na środowisko. Postęp ten wynikał zarówno z restrukturyzacji gospodarki, jak i wzmocnienia polityki ekologicznej. Od 1995 roku, kiedy przeprowadzono przegląd ekologiczny OECD, podejście Polski do zarządzania środowiskiem determinowała integracja z UE, gdyż proces ten wymagał przeniesienia na grunt prawa polskiego postanowień zawartych w dyrektywach unijnych. Jednak pod wieloma względami Polska ma jeszcze wiele do zrobienia, aby osiągnąć wymagany w ramach UE poziom ochrony środowiska. Priorytetowe problemy ekologiczne obejmują zapobieganie zanieczyszczeniom, oczyszczanie ścieków, gospodarkę odpadami oraz ochronę różnorodności biologicznej, krajobrazu i klimatu.

Aby sprostać tym wyzwaniom, Polska będzie musiała:

- rozbudować infrastrukturę ochrony środowiska (np. zakłady unieszkodliwiania odpadów i oczyszczalnie ścieków) oraz kontynuować wdrażanie polityki ekologicznej;
- w większym stopniu uwzględniać problemy ekologiczne w decyzjach dotyczących spraw gospodarczych i społecznych;
- wzmocnić współpracę międzynarodową w dziedzinie ochrony środowiska.

²⁵ www.mos.gov.pl/2materialyinformacyjne/opracowania/instr_ekonom/4analiza.html, dostęp: 08.2007 r.

Analiza porównawcza systemów instrumentów ekonomicznych stosowanych w ochronie środowiska w krajach Unii Europejskiej i w Polsce wskazuje na to, że:

1. systemy te różnią się zakresem i liczbą stosowanych instrumentów ekonomicznych; systemy krajów dawnej Unii są znacznie bardziej zdywersyfikowane od polskich, jeśli chodzi o stosowanie instrumentów w danym obszarze oddziaływania;
2. systemy funkcjonujące w poszczególnych krajach Unii Europejskiej są, jeśli brać pod uwagę najlepsze istniejące rozwiązania, w porównaniu do systemu polskiego bardziej:
  - adekwatne, czyli dostosowane do rozwiązywania konkretnych, zarówno szerokich, jak i bardzo wąskich, problemów ekologicznych – bieżących, średnio- i długoterminowych;
  - elastyczne, czyli precyzyjniej i szybciej reagujące na zmieniające się uwarunkowania ekonomiczne, prawno-instytucjonalne i polityczne, określające ramy wykorzystywania tych instrumentów;
  - funkcjonalne, czyli spełniające kryteria wystarczalności wobec zakresu stosowania (względem podmiotów i przedmiotu regulacji) oraz podstawowe funkcje w odniesieniu do sfery regulacji ekonomiczno-rynkowej (bodźcową, dochodową, fiskalną, informacyjną);
  - pomocnicze względem regulacji prawno-administracyjnych, gdyż w większości przypadków ich konstrukcja jest bezpośrednio podporządkowana realizacji.

Z analizy porównawczej instrumentów ekonomicznych w krajach Unii Europejskiej i w Polsce wynika, że nie są możliwe obiektywne i rzetelne oceny spełnienia celu ze względu na zakres oddziaływania, oceny funkcji – ze względu na pomocniczość względem regulacji prawno-administracyjnych oraz oceny wykonywania funkcji – w odniesieniu do sfery regulacji ekonomiczno-rynkowej poszczególnych instrumentów ekonomicznych. Wydaje się, że w krajach Unii Europejskiej przedmiotem oceny mogą być pakiety instrumentów stosowanych w danym zakresie oddziaływania określonym przez cele ekologiczne. W związku z tym w niniejszej analizie przyjęto takie właśnie podejście.

Słowa kluczowe: źródła energii odnawialnej, polityka energetyczna, rozwój zrównoważony

Economic instruments in environmental and energy policies of the European Union member states

The paper presents an analysis of economic instruments and support mechanisms for use of renewable energy resources and environmental protection. The problem is presented against a background of conventional development of energy and environmental policies of Poland and the European Union. On the basis of a variety

of international and national sources as well as statistics and scientific literature, the author showed tendencies in use of mentioned mechanisms as a characteristic economic trend which is unquestionable in contemporary European geopolitical conditions and important for the development of Polish economy and energy policy in the context of common attitude towards EU energy policy. Furthermore, the author underlined the role of development of unconventional energy industry as an inherent element of Polish and the EU strategy of permanent and sustainable economic progress as well as of diversification of energy resources and their supply. He also underlined the question of separating this matter from politics.

Key words: renewable energy resources, energy policy, sustainable development

Les instruments économiques dans la politique écolo-énergétique des États de l'Union Européenne

En prenant en compte le développement conventionnel de la politique énergétique de la Pologne et de l'Union Européenne, ainsi que de la protection de l'environnement, fut opérée une analyse des instruments économiques et des mécanismes favorisant l'emploi d'énergies renouvelables voire la protection de l'environnement, utilisés dans les pays communautaires. Au regard de diverses ressources bibliographiques internationales et nationales, en retenant les données statistiques et la littérature scientifique, l'auteur démontre les tendances concernant l'emploi de certains mécanismes comme un courant économique, indissociable des conditions géopolitiques européennes contemporaines, très à propos quant au développement de l'économie polonaise et de la politique énergétique dans une approche large de la politique énergétique de l'Union Européenne. A été mise en évidence le rôle du développement de l'énergie non-conventionnelle en tant que élément inséparable de la stratégie polonaise et communautaire du développement durable, de la diversification des sources et des fournisseurs de matières premières, ainsi que de la dépolitisation de ce domaine.

Mots-clés: sources d'énergie renouvelable, politique énergétiques, développement durable

Экономические инструменты в экологическо-энергетической политике стран Евросоюза

На фоне конвенционального развития энергетической политики и политики защиты среды Польши и ЕС был проведен анализ использования в странах ЕС экономических инструментов и механизмов поддерживающих использование источников возобновляемой энергии и защиты среды. На основании многообразных международных и польских источников, с учетом статистических данных и научной литературы, автор показал тенденции в использовании данных механизмов как характерный экономический тренд, не подвергаемый сомнению в нынешних европейских геополитических условиях и очень актуальный для развития польской экономики и энергетической политики в контексте общего подхода к энергетической политике ЕС. Подчеркивается роль развития неконвенциональной энергетики как неотъемлемой части стратегии постоянного и устойчивого экономического прогресса, диверсификации поставок энергоресурсов, освобождения от

политизации этой области в Польше и ЕС.

Ключевые слова: источники возобновляемой энергии, энергетическая политика, устойчивое развитие